

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) כרימות כד: חולין ג' ט"ז;
(ב) גיטין נ"ג: א' ב"י: יחזקאל
ז', (ז) [במחנה עזרא]
(ח) כפר"ל: דרג"ל (ז) כירושלם
יעב"ד: (ז) ע"י מוס' מנחות
נח: ד"ה ויחלף.

הגהות הב"ח

(א) גבי: אמאי אלוות:
(ב) רשב"ם ד"ה כהן גלות:
(ג) ו' אפשי בה כ"ל:
(ד) ר"ה כהן ו'י במה
(ה) ד"ה ו'י ו'י ו'י
עשה עמי ואי: (פ) ד"ה
יורשין ו'י יורשין שלו
ולקח: ד"ה ו'י ו'י ו'י
ושל מלות ו'י ו'י שדות:
(ו) ד"ה ר'ה בטרומה ו'י
לעיל מלא יוכל ר"י ד' ק"ל:
(ז) ד"ה ר'ה מלחמי ו'י
לשנא ימירא אדמא דאם
ל' אמר:

מוסף רש"י

הכותב נכסיו. שכיב מרע
(כרימות כד). דאמר הל'ה.
זו שנתנו לו, אי אפשי
בהן. אין נלתי, אם היה
רבן שני בהן. זה האומר
אי אפשי בהן. על כרחו של
אין ויחלף במחנה, והקמה
פרץ ואפלי עומד ויחל
חולין (פ). כבר זכר בהן
יורשין. וישיב ראשון שאל
יסאל (שם). אפילו עומד
היה. וישיב ראשון שאל
מקבל מנהג בעל כרחו (שם).
בשורת. וקבל השטר (שם).
שייבה לו על ידי אחר.
משטר שטר המנהג לאחר
כפיו וזמנו לו וס' בשטר
זו לס' פלוגי (שם). הדיבה
סופר על תחלתו. של
מתנה במתנה (כרימות כד).
אין אומרים כל הקודם
בשטר. וזהו וזה לוקם
של יטול אחרונים של
מה ששיר הראשון, של
ימסר של יתנא שם כל
ק' לא יהיה נפסק הראשון
לא לא אמרין. דכיון דלא
אמר אחריו לפלוגי לאו דוקא
אקדמתי. אלא ש' אפשי
להוציא שני דברים כאחד
(גיטין ג'). וצא עליו שטר
חוב. על מנת לאחר שגבו
אלו, גובה מכולם. כלומר
כיון נפסקו דברים א' שם
לפי חלקו, על ארבע מלות
נפסקו יותר מכולן. שהיו
לחור ולחלק לאחר שפסקו
לזה מתקן של אחד מהם.
שם לא עליהם חוב של מנה
חולקין אותו למשע' המנה
ויעלם זה 'נ' חלקים זה
ג' ח' ד' (שם). גובה מן
האחרון. שפליגי לא שפטי'
קודם שגבו לו וגבה בעל חוב
אל חובו. הנה הראשון לזה
קודם לגבות את המנהג עד
שגבה לו חובו ואחריו יטול
שני והשלישי יפסד (שם).

מוסף תוספות

א. ולא אמרין אדעתא
דחכי נסתכל ראובן הנותן,
כדי שיקנה שמעון
המקבל, ויכין שישמעון
אינו רוצה לקנות תימרה
לראובן. אלא הרי הוא
הפקר. מוס' ר"י.
ב. כלומר ולרש' ליקש
אמאי לא אמר כלום תנא
להפקר. ר"ן. ג. דלרשב"א
דאמר לא וזה מקבל מתנה
ה"ל למימר דלהווי אפשי
א. דלשון אי אפשי
בה לשון הפקר הוא, ויכין
שכבר זכר בה יכול היה
להפקירו. יעב"ד. ו'י ו'י
לכספי עצמו. רמב"ן.
ועי"ה. ה. משום דמינה
פרץ לר"ל דאמר הנותן
מתנה לחבירו ואמר הלה
אי אפשי בה כל המחזיק
בה זכה בה וכו', אלא
באי אפשי בה איך שעת
דבריו קיימין. רשב"א גיטין
ג' א.

כאן כלווח מעיקרא. מתחלה כשמשכר לו זה את השטר התחיל לווח הלכך לא קנה שאין מוכרין לו ללדס בעל כרחו דחוב הוא לו דכתיב (משלי טו) שונא מתנות יחיה וכדלמרינן [באלו טריפות] (חולין ד' מד): והנותן עצמו לא א תחזיר לו שפרי סילק עצמו מהם אלא הפקר הם וכל המחזיק בהן זכה וזה בהן כדלמרינן בכרימות (ד). אמר ריש לקיש הנותן מתנה לחזירו ואמר הלה אי אפשי (א) כל המחזיק בה זכה זה ואסקינן התם שאלו לקיש: לאן נשחק ולבסוף לווח. קנה כיון דקיבל השטר כשתיקא נתרלה לזכות במתנה ומאחר שזכה אין מועיל כלום להוציא מרשותו (א) מה שאמר אי אפשי במתנה זו עד שיפנה בלשון מתנה לאחרים או שיפקירם: ויזה לו ע"י השטר א הנה צקנין סודר לאחרים לצרכו וכשצדו למסור לו השטר התחיל לווח: צאנו למחלוקת. אם קנה אם לאו: והיו בהן ענינים. וממון ק' לווח שאינו רוצה לוון העבדים דלפי' למ"ד יכול הרב לומר לעצד עשה (א) ואינו זקן אפ"ה לא ניתא ליה לעשות ק: רבן שני. מקבל מתנה: אולין צפורמה. מחמת השטר דולאי קנה וכתיב וזהו כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל זו (ויקרא כג): יורשין. כלומר ראשון או יורשין (א) ולרצן שמעון לא סבירא ליה האי דריש לקיש דלמחר בכרימות דפרק המציא הנותן מתנה לחזירו ואמר הלה אי אפשי בה זה המחזיק בה זכה זה דכרימי ליה לרצן שמעון ולדעתא דרבי יצחק ליה דאי לא צניי מקבל מתנה תיהדר ליה והכי מפרש בכרימות. ומיהו הלכתא כריש לקיש. וצדק פלוגתא נמי הלכתא כרצנן דהא דקי"ל הלכה כרשב"א במשנתנו היינו משנה אצל צרייתא לא אלא הלכה כרצנן דמשנתנו מתני' משמע אצל היכא דלמרי' משנה היינו נמי צרייתא כדלמרי' בעלמא (גיטין דף קז).

משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי ומש"ה ק"ל כותיה צין צמשה צין צרייתא: הוית סופו. שזווח על השתיקה צמחלה דלא נתרלה במתנה אלא להכי שחק דנגא' היא ללווח כל זמן שלא הגיע מתנה לידו: סו רצנן שיעז מרע נ'י. להכי נקט שכיב מרע דבדידיה איכא לאיפלוגי צין היכא דלמחר אחריו לפלוגי להיכא דלא אמר משום דרואי' חלק כל נכסיו בדבור פיו לזה כך ולזה כך אצל צריא רגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והדבר ידוע למי מקנה תחלה ולמי לבסוף: שאמר סו מאתים וזו נ'י. וכגון דלא שיר אחריו כלום דאי שיר מידי שלא חלק להם אע"ג דמית לא קנו אלא"כ הקנה להם צקנין סודר כדפסקין לקמן צמי שמת (דף קכא): מתנה שכיב מרע צמקת צני קנין ואע"ג דמית: אם ילא עליו שט"ת. קודם שקבלו המעות אי נמי כגון דהני מאתים וזו ושלש מאות וזו (א) שדות ששוות ק' וכן דמית הלכך אפי' לאחר שגבו גובה בעל חוב מזה דמקבל *מתנה שכיב מרע (י כירוש שויה רצנן לקמן צמי שמת [קמט]). ומקרקעי דימתי משמעבדי לעד חוב: גובה מכולן. שהיה בלולס נתכחין ליתן צמיד אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד וכגון שלא שחק צימתי דהיינו מלך לקמן צמי שמת [קמט]: הלכך גובה מכולן מן המעט ימעט ומן הרב ירבה כגון אם צא בעל חוב לטרופ תשע דינרין גובה מן המאתים צ' דינר ומן השלש מאות שלש דינר ומן הד' מאות ארבע דינר. והא דנקט האי סידרא רבותא הוא דנקט ומשום סיפא דהיכא דלמחר אחריו ואחריו דלמחר אחרון נפסק ואע"פ שזכרנו שהשכיב מרע יתן לו מתנה מרובה: אין לו כדי החוב גובה המותר משלפניו: ולפלוני צבורי כראוי לו. אמרי' לקמן [ע"ג] דהאי כראוי לו לישנא ימירא הוא ליפוי כח שנתן לו הני מאתים וזו לצד צבורתו הלכך נוטלן וגם את צבורתו ואי לא הוה אמר כראוי לו היה נוטלן בצבורתו ראה צבורתו נוטל ראה מאתים וזו נוטל דידו על העליונה דלמרי' נמי לקמן גבי היכא דלמחר צבורתו צדיא: ראה צבורתו נוטל. אם היא יותר ממאתים שהרי אינו יכול לגרוע מצבורתו אפי' לרבי יוחנן בן ברוקה כדנפקא לן בפרקין לעיל (א) מלא יוכל לצבך [נדריס כף]: ראה מאתים נוטל. אם צבורתו פחות ממאתים וזו ו"ה אם אחר מנו מאתים וזו לפלוני צני קמחא ולא אמר צבורתו לידו על העליונה כדפרכין לקמן [ע"ג] ודלמא כראוי לו בחובו קאמר ושמעין רבי עקיבא היא דדייק לישנא ימירא (א) אם לא אמר כראוי לו היה אמרינן דצחובו לו צבורתו קאמר דיעול מאתים והא דנקט הכא צבורתו אחא לאשמועינן דאף על גב דפריש צדיא צבורתו אפ"ה יטול כל צבורתו אם היא יותר ממאתים וזו לידו על העליונה: ידה

כאן בצווח מעיקרא. פ' צקונט' לווח מעיקרא לא קנה ומ"מ הנותן סילק עצמו והם הפקר כר"ל דלמחר בהמציא אשם תלוי (כרימות דף ד'). הנותן מתנה לחזירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם וזה א אצל צמחק ולבסוף לווח כיון ששחק לא היה הפקר וזה בה בעל כרחו ואע"ג דרצנן שמעון בן גמליאל צמקון ציזכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף לווח עצד ליה כלווח מעיקרא אפ"ה קאמר יחזירו לירשי נתן ולא היה הפקר ריש לקיש א סבר כותיה אלא כרצנן וככרימות (א) וס' דפריך אמילתיה דריש לקיש דלמחר אי אפשי בה כל הקודם וזה מרצ שמת דלמחר מקבל מתנה שאמר לאחר שצאת מתנה לידו מתנה זו תצטל אי אפשי בה לא אמר ולא כלום צטילה היא דצדיו קיימין מאי לאו דצדיו קיימין והדרא למרה לפירושו הכי פריך כי היכי צטילה היא דמתיא אף לאחר שצאה לידו והדרא למרה הכי נמי הוה לן למימר צאי אפשי קודם שצאה לידו הדרא למרה וריש לקיש אמר כל הקודם בה זכה ומשני לא דצדיו קיימין ולא הדרא למרה וקשה לר"י על פירושו דהכי פריך התם לריש לקיש מדיון ודברים אין לי על שדה זו דלא אמר א כלום לישני דמילתיה דריש לקיש צקודם שצאה לידו ולכך היה הפקר צסילק עצמו אצל גבי דין ודברים שהנכסים שלו אין יכול להסתלק צצאי לישנא ועוד קשה דהכי פריך התם לריש לקיש מרצנן דהא דלמרי הרי אלו אולכין צתרומה הא אוקמי' הכא מילתייהו דרצנן צשחק ולבסוף לווח ומילתיה דריש לקיש כלווח מעיקרא ואדרבה מרצנ"ג הוה ליה למיפרך ועוד קשה דעד כאן לא פליגי רצנן ורצנן שמעון בן גמליאל הכא אלא דהאי משוי ליה צשחק ולבסוף לווח והאי משוי ליה כלווח מעיקרא אצל אי לווח מעיקרא לכולי עלמא כבר זכו יורשין ולא היה הפקר וריש לקיש קאמר דהוי הפקר ועוד קשה להר"ר פטר דלמחר צגהול

(צ"ק דף קטז). גבי חמרא דרצ ספרא דלדעתא דלריא אפקריה אדעתיה דכ"ע לא אפקריה וא"כ לריש לקיש קודם שצאה מתנה לידו אמאי היה הפקר הוה ליה למימר שיחזירו לנותן דלדעתא דליקבל מניה קא היכי ולא שיהיה הפקר לכל לכן נראה לפרש דר"ל נמי איירי אחר שצאה מתנה לידו דהיינו שחק ולבסוף לווח והא דקאמר הכא דצשחק ולבסוף לווח קנה היינו שאלו יחזירו לנותן אלא הפקר ק"ל וצאנו מעיקרא דלא קנה יחזירו לנותן דלא יחזי ליה אלא דלדעתא דליקבל מניה והתם בכרימות גרס אפיצא צמילתיה דרצ שט"ת מקבל מתנה שאמר לאחר שצאה לידו מתנה זו צטילה לא אמר כלום אי אפשי בה תצטל דצדיו קיימין מאי לאו דצדיו קיימין והדרא למרה אע"פ שצאה לידו מתנה ומשני דלא הדרא למרה והשתא פריך נמי שפיר מדיון ודברים דאין יכול להסתלק הואיל והנכסים צידו וכן ממילתיהו דרצנן דלמרי' אולכין צתרומה ואיירי צשחק ולבסוף לווח צמילתיה דריש לקיש ומהו צריש השולח (גיטין דף לז: וס') גרסינן צמילתיה דרצ שטת להיפך דלא אפשי לא אמר כלום צטילה היא דצדיו קיימין כדמוכח התם והוא כאיכא דלמרי וכהנה צרות צגמלר' א:

מא

הא מני ר"ע היא דייקא לישנא ימירא: אם אמר חנו לו. מאתים וזו בכבורתו ידו ויתר על מאתים יטול בכבורתו ואם מאתים וזו יתור יטול מאתים. וכו' האי גונא מפרשי גבי אשתו וגבי בעל חובו:

קבא א מיי' פ"ט מהל' וזכי ומתנה הלי' סמך עשין פ' טו"ע ח"מ פ' רמח ספיק' י: קבא ב מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' א: קבא ג מיי' ט' ופ"ד מהל' וזכי ומתנה הלי' ועי' במ"מ סמך עשין פ' טו"ע ח"מ פ' רמח ספיק' י: קבא ד מיי' ט' ופ"ד מהל' וזכי ומתנה הלי' ויד סמך עשין פ' טו"ע ח"מ פ' רמח ספיק' י: קבא ו מיי' ט' ופ"ד מהל' וזכי ומתנה הלי' ויד סמך עשין פ' טו"ע ח"מ פ' רמח ספיק' י:

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה אם יצא בו' תחנת שכיב מרע כירוש ב'י. מתימיה הא גם מתנתה ברא גובה בשטר:

רבינו גרשום

שחק ולבסוף צווח קנה. דכיון דשחק בשעת מתנה יצא דוראי ליה לקבל. ויזה לו. המתנה על ידי אחר: אם רבן שני בהן. וזה שכתב לו הנהגים: כבר זכר בהן יורשי נתן: והיונן בה ותי' אפי' עומד צצורח. ומקבל בידא ליה דאוליס בתרומה אמאי הא צווח דלא בעי להו: מיהדר קא הדר ביה. דלא בעי להו אבל כיון דשחק מעיקרא קנהו: והכי סופר על תחלתו. דבעולס לא היה דעתו לקבל. והאי דלא צווח בשעה שזיכה לו על ידי אחר דסבר מאי איכפת ליה שזיכה אותו ע"י אחר כל זמן שלא בא לידו אצורח: תנו מאתים וזו לפלוני ור' לפלוני וז' לפלוני אין אומרי' כל הקודם באותו שטר מתנה וזה. תחלה אלא כולם זכו כאחת שלא היה יכול להוציא שני שמות כאחד אם לא שקיידי' זה לזה לפיכך זכר זה כזה. ולפיכך אם צא עליו על זה הנותן שטר חוב שהיה חייב מזה גובה בעל חובו מכולן. דאין יכול לומר הראשון כי בעת שזיכתי אני במתני' עדיין הנתתי חובי יוכל לומר לו כי לפי חשבי יכול לומר לו כי לפי שכולם זכו כאחת: אבל אם אמר חנו מאתים וזו לפלוני ואחריו לפלוני. מדקאמר אחריו הוא משמע דאם ישתייר חובי ישתנו הראשון יתנו לשני ואם ישתייר ששנ' חוב לשלישי כל הקודם בשטר מתנה צנין שהן כתובים וזה תחלה. לפיכך אם יצא שטר חוב גובה מן האחרון שכל אחד מן הראשונים יכול לומר לו הנתתי לך מקום עדיין לגבות הימנו: אם אין לו. השלמת כל חובו מן האחרון: חזור וגובה מן שלפניו. היינו אותו שזכה קודם האחרון: אין לו. עדיין השלמה: גובה משלפני פניו. מן הראשון: [כדאוי לן]. האי דקאמר אחריו לא לטפוי מילתא קאמי דבלאו הכי היה נוטל בכבורתו. אבל מדקאמר לישנא ימירא נוטלן ונטל את צבורתו דאמר לקמן האי מני ר"ע היא דייקא לישנא ימירא: אם אמר חנו לו. מאתים וזו בכבורתו ידו ויתר על מאתים יטול בכבורתו ואם מאתים וזו יתור יטול מאתים. וכו' האי גונא מפרשי גבי אשתו וגבי בעל חובו:

ידה

הרי היא מן הסוגיות המתחלפות בחלופי המסכתות. ש.